

## به نام خدا

### جامعه مدنی؛ مطالبه گری و نظارت

به باور کارشناسان نهادهای مردم نهاد و گروه های ذی نفوذ برای پیگیری مطالبات عمومی نقش برجسته ای دارند و تجربه کشورهای توسعه یافته نشان از آن دارد که تقویت سازمان های مردم نهاد می تواند اثربخشی مثبتی در اعلام مطالبات مردم و پاسخگویی دولت ها داشته باشد. در این زمینه به ذکر چند نکته می پردازیم؛

۱- نهاد مدنی به عنوان واسط میان دولت و ملت نقش مهمی در کاستن از بار دولت ها در تامین اهداف توسعه ای کشورها دارد. در واقع سازمان های مردم نهاد به عنوان نهادهای واسط، دو عنصر مطالبه گری و نظارت را مدنظر قرار می دهد. بر این اساس از طرفی مطالبات و خواسته های مشروع و متعارف مردم را به عنوان نهادهای صنفی پیگیری می کنند و از طرف دیگر در زمینه برآورده شدن مطالبات و فعالیت دستگاه ها و پاسخگویی آن ها نقش نظارتی را بر عهده می گیرند.

نهادهای مدنی به طور معمول در کشورهای توسعه یافته بزرگتر از دولت ها به حساب می آید. زیرا دولت های توسعه یافته، دولت های حداقل هستند و بخشی از امور را به سازمان های مردم نهاد می سپارند و بیشتر نقش نظارتی را برعهده می گیرند، به همین دلیل تشکل ها و نهادهای مدنی از تاثیر گذاری بیشتری برخوردار هستند. در مقابل در جوامع کمتر توسعه یافته یا در حال توسعه، دولت ها فربه تر از نهادهای مدنی چندان قدرت و تاثیر گذاری در عرصه های سیاسی و اجتماعی ندارد. از این رو به نظر می رسد واگذاری بخشی از امور به نهادهای واسط تحقق برنامه و اهداف دولت ها را میسر می کند. چرا که ساماندهی امور بهتر صورت می پذیرد.

۲- نهادهای مدنی در ساماندهی امور جایگاه ویژه ای در نظارت و شفاف سازی دارد تا جایی که امروزه در جوامع، بخشی از بار فساد زدایی برعهده نهادهای مدنی و تشکل های مردم نهاد است. از آن جایی که شفافیت با فساد رابطه ای وارونه دارد، هر جا شفافیت بیشتر باشد فساد کمتر می شود. براین اساس تقویت نهادها، شفافیت را در عرصه اجتماعی و سیاسی سامان مند می سازد و اعتماد در عرصه عمومی را گسترش می دهد.

۳- شیوه های اعتراضات و مطالبات به شدت دستخوش تحول شده است، اگر در گذشته بستری برای بیان اعتراضات و مطالبات در قالب حرکت های مدنی وجود نداشت اما اکنون با وجود جامعه مدنی قوی، خشونت ها دیگر در ادبیات سیاسی جایی ندارد. در واقع نهادهای مدنی به عنوان نمایندگان صنفی و گروهی مردم، برآورده شدن

خواسته ها را در چارچوبی متعارف و صحیح پیگیری می کند. پر بیراه نیست که وجود سازمان های مردم نهاد قوی و کارآمد از بار دولت ها می کاهد و بخشی از ساماندهی امور را به عهده می گیرد. به عبارتی می توان سازمان های مردم نهاد را زبان گویای مردم دانست .

واگذار کردن بخشی از مسئولیت ها به مردم و پذیرش مسئولیت ها از سوی مردم به مثابه نوعی از همکاری به حساب می آید که منجر به چابکی و چالاکی دولت در انجام وظایف می شود. به عبارتی این امر فرایند برآورده سازی مطالبات را کمتر کرده و در روند تامین و برآورده شدن مطالبات تاثیر خوبی خواهد داشت .

۴- در صورت وجود نهادهای مدنی نحیف و اثر اندک نهادهای نظارتی در کوتاه مدت اعتماد عمومی کاهش یافته و در بلند مدت بر کارایی نظام های اداری، مشروعیت نظام سیاسی و مطلوبیت نظام فرهنگی و اجتماعی اثرهای نابهنجاری بر جای گذاشته و در نهایت جامعه را به سمت افول خواهد کشاند . از طرفی دیگر نیز تقویت جامعه مدنی، پاسخگویی را به امری متداول مبدل می سازد؛ به این معنی که افراد و جریان های سیاسی به دلیل حس نظارتی که بر رفتار و رویکردهای آنان وجود دارد، سعی می کنند که به سمت فساد گرایش پیدا نکنند. بنابر این تقویت جامعه مدنی جایگاه برجسته ای در فسادزدایی در جوامع بشری دارد.

نویسنده : شهناز حسینی